

עירובין צב

משה שווערד

מברייתא דמתני בי ר' חייא ובי רבי אושעיא

1. ספר גאון יעקב

וכי רבי לא סגיא כו' מדלג קאמי תזניחא דרי סייא לאו פרוסי קא מפרס
למתניחין דתסא תסני למסא לנתיס ומתניחא דרי סייא רבנן סיא ונעירט
דנזר תכלל דירע דרי סייא לפרוסי תסני קאמי ולי קסיא ר' יוסנן למיפלג אמתיחא
דרי סייא מנא לוי סא סזיחא דמתניחין איכא לפרוסי כרי סייאן אצמיא ר' יוסנן סכי
נמיכ ואסכסן אמורי דסליני אורי סייא וכי עוסנין עתניחא סנך דאקנעי צי

עננה דרי סייא ורי ארעמי סא דמוסנין ואצמיא ר' סייא ורי יוסנן נסנדא
קמיסלני כיי סנר מדלג נזר רייס צגי סלרוס סייא לא נזר וססא אצמי סלכא כריס
כדלמנן צפי עהוליסורו סיכא דאצמי אצמי ולריס דאמי עמואל כרבנן דתסא אצרינן
סכא אצמי סלכא כריס ומוקיס לס נסמס עסנא כוומי ורי סייא סנר כרז דריס
אצמי דתסא לא נזר סכא וכיי נזר וכי אצמי סלכזא כריס נלג עירטו וסעחא סא
סתיחא דמוקיסנא צפי לא עירטו לא נעסחטו לא נריכנא לס אלא לא עירטו עמס ורי
סייא סוס דחני לס :

2. תוספות נדה דף סב/ב

רבי חייא מנא ליה - וא"ת אם כן לעולם לא ניתב תיובתא מברייתא דמתני בי ר' חייא ובי רבי אושעיא
וי"ל דבכולהו איכא למימר כדאמר אילפא בתענית (דף כא.) ובכתובות (דף טט:) כל דאמר מילתא דבי ר' חייא
ור' אושעיא ולא פשיטנא ליה ממתני' כו' והך הוה פשיטא ליה לר' ל דלא רמיזא במתניתין ועוד דסברא הוא
מדנקט מתניתין כתם ולא דם נדה שמע מינה דדם נדה ודאי לא מצי לבטל ולית ליה חילוק בין להבא בין למפרע:

3. רבינו חננאל מסכת עירובין דף צב עמוד א

כי רבי לא שנאה ר' חייא מנין לו. כלומר דבר שלא שנאו [רבי] במשנתנו ר' חייא תלמיד ר' [הביא] בידו משנה
שלא שנאה רבי מכלל זו שאינה שנויה במשנתנו לאו דסמכה היא.

4. חידושי הרישב"א מסכת עירובין דף צב עמוד א

וכי רבי לא שנאה רבי חייא מנין לו. פירוש דכל כה"ג אילו סבר לה רבי לא סגי' דלא מפרש לה במתני'.
ואע"ג דאיכא מילי טובא דמאי דלא פריש במתני' פריש בברייתא.

5. ספר שערים מצויינים בהלכה

הרישב"א כתב, דאע"ג דאיכא כמה דברים
שלא פירש במשנה ומפורש בברייתא, מ"מ
כל כי האי גוונא, אילו סבר רבי כן, היה לו
לפרשו במשנה. ולא ביאר הטעם לזה,
ואפשר משום שהוא חידוש גדול.

6. רש"י שבת דף מה/א

אלא מן הסמוך לה - אם סמך חבילות עצים אצל דופנה ליכא איסור מוקצה, דדעתיה עילויה מאתמול למישקלינהו
למחר, דלא סתר בהו אהלא, ומתק דתני ר' חייא בר יוסף הוי מצי לאותבי ברישא, אלא ניחא ליה לאותבי
ממתניתא דר' חייא ור' אושעיא, כדאמרינן בעלמא (חולין קמא, א) כל מתניתא דלא מיתניא בי ר' חייא כו'.

✓ דף ט נמי תניא כותיה דשמואל וסין. [נ"ב חימה אמאי לא אתנייה לרב מוקף ברייתא כדסתבין ליה לעיל מאירך ברייתא] חמשור דוק ברייתא לא מתניא בי ר' ח' ור' אשיעיא ולא סתבין תיבתא מינה:

8. חזון איש | קד:כב

כז) וראי' נזכר מהא דתקן עיי' ב' היו בראשו פירות אלו עולין מכאן ואכולין וכיוצו דמותה לטלטל על הכותל, ולרב הא דקתני ובלבד שלא יורידם למטה היינו לחצר, ומשום גזירה דלמא יעלעל מהגר על הכותל, וזכר אסור אף בכלים ששנתו בחצר משום גזירה דכלים ששנתו בבית, ולא חשיב גזירה לגזירה, וכדאמר ז"ל א' בלין דחב"ד, דבי החצרות אסורין בחורבה, ואפי' לריב שם י"ל דהאסר באי הגר משום הגר חרפה לא גזרינן אבל הכא הולאה והכנסה חד מלחא היא, וכי"מ ברשיי שם, דלקושטא דמלחא אסור רב אף מחצר שלא פירצה להגר בשעריה, ועיי' משום גזירה, דליכא למימר דתיבינן דלמא אחי לעולו מהגר לבית, דכא רב פסק כר"ש בני חצרות וכשתא כיון דכלים ששנתו בבית אסור להזיזן על הכותל, איכ' גם כלים ששנתו על הכותל אסור להזיזן, ובגמ' ז"ל א' פריך ומו אמר ר"י הכי כו' ותקן כו' ובלבד שלא יורידם למטה, הכי דסייד דלמטה לחצר קאמר ואפי' יחא לי הא דמיתר לעלעל ע"ג הכותל. וז"ל הריעב"א עיי' ב' און צו ד' מאו, פי' בהי דכל פורחא כיו' לי כמו שמוציא מהגר לחצר ומיירי בשעריה (ואביי) [ורב] לעמיה דאמר (דרבנן) [דעירוב] בחים עם הגר אסור להוציא מהגר לחצר אפי' כלים ששנתו בחצר ואפי' לריש דליכא למימר דהכא בשלא פירצו לגבי בית קאמר שלא יזוז צו דא"כ אפי' כותל שיש צו ד' נמי ואמאי קתני מתח' כותל ד' ע"כ ולכאורה מפורש צו כדברי הגרע"א דכותל שיש צו ד' אסור להזיז צו כלים ששנתו בבית, אמנם עיי' ט"ס בדבריו ז"ל דאם כלים ששנתו בבית אסור להזיזן ואין חילוק בין כותל ד' לפחות, **א"ל לרב גם כלים ששנתו בחצר בעירבו, אסור להזיזן אף בכותל ד' ועוד איך**

יסקן לפרש מחמי בכלים ששנתו בבית הא קתני היו בראשו פרות כו' וכדפרכין ז"ל א' בפשיטות ולא שנין בכלים ששנתו בבית, ועיי' דיש כאן עיי' ואפשר דז"ל לגבי בית קאמר שלא יזוז צו, ר"ל דרב נמי יפרש מחמי דקתני ובלבד שלא יורידם למטה היינו למטה לבית קאמר ובשלא פירצו, והא דאמר שלא יזוז צו היינו לזוז להביא לבית קאמר, דא"כ למה נקטב מחמי ד' לרב, ועדיין לא נתישב דלשון אפי' מלא נימא אי אפשר לפרשו ועוד דגם אם למטה לחצר יש להסתפק דלזוז לחצר קאמר, וז"ע.

והלכך לא מצינו מי שיאסור לזוז מלא נימא בחצר שאינה מעורבת בכלים ששנתו בבית, וגם בעלעול ד"א אין מקור בגמ' לאסור, אלא שכתבו בשם הרשב"א צב"ק שאוסר, ולא נחגלה לן עשמו, ונראה דאין כן דעה כל הפוסקים שלא כתבו דין זה, ומה שדקדקו בלשון הרמב"ם אין הכרח, ואילו היה דעתו כן היה מבאר ומחלק בין כלים ששנתו בחוץ לכלי בית, ונראה דיש להקל במילי דעירוב, ומשי"כ הגרע"א ראי' לדבריהם מסוגיא פי"ז ב' ובה ר"י ברשויות דרבנן נמי אמר, לא ידענא כונתו ז"ל דמשם אין ראי' רק דאסור לעלעל מהגר לחצר כלים ששנתו בבית, ועיי' א"ל ראי' דזה מבואר בכל הסוגיא ר"פ כל גנות, וכמו שהביא הגרע"א כבר בדבריו ז"ל, וכי"כ במ"ב צב"ל סי' שט"ז ד"ה שמה, ובעת הרשב"א יש להסתפק אי בכי"מ שהביא מרשות לרשות כן, או דוקא שהביא לרשות של רבים, ונחלקו צוה אחרונים ז"ל יע"ש במ"ב.

9. ספר יד בנימין

דף צ"ב בגמ' איכא דאמר' חייא צר רב אמר אף לשעירבה ושחיהן מותרות וכו', ללישנא קמא חייא צר רב הי' סבור דשחיהן אסורות קאמר רב ורק הגמ' דחי לה להוכחתו, ואילו ללישנא בתרא חייא צר רב עלמו ס"ל דשחיהן מותרות קאמר רב, ועיי' ריטב"א דכל השקליא וטריא דסוגיין הוא אליבא דרב דאמר לעיל ז"א. הלכה כר"ש והוא שלא פירצו, אבל און בל"ה הא קי"ל כשמואל ור' יוחנן דבין

עירבו צין לא פירצו מותר להוציא כלים ששנתו בחצר לחצר אחרת כו' וכ"ש הכא בחורבה.

10. שו"ע אורח חיים - סימן שעב

(א) גגין, וחצרות, וקרפפות, כולן רשות א' הם לכלים ששבתו בתוכה שמותר לטלטלם מזה לזה אפי' הם של בעלים הרב' ולא פירצו יחד, מותר לטלטל מחצר לחצר אחרת, או לגג, או לראש כותל שביניהם, ומגג לגג אחר הסמוך לו, אפי' גבוה ממנו הרבה, ומהגג לקרפף שאינו יותר מסאתים, או שהוקף לדירה אפי' הוא יותר מסאתים, או למבוי שמתוקן בלחי או קורה, אפי' לא פירצו בו, ואע"פ שפירצו בני חצר לעצמן דשכיחי מאני דבתים

בחצר, מותר לטלטל כלים ששבתו בחצר זו לחצר אחרת ולא חיישינן שמא יטלטל גם כלים ששבתו בבית לחצר אחרת או לגג וקרפף:

11. רש"י עירובין דף צב/א

הגדול מותר - להכניס לו כלי הבית שלמטה, ואין בני הקטן אוסרין עליו, דלגבי גדול הך פרצה פתח הוא דשרי בגיפופי, וכגון דאין הפרצה יותר מעשר, אבל קטן אסור לו להוציא כלי הבית, דבני גדול אסרי עליה דנפרץ לו במלואו ודברי הכל היא דאפילו ר' מאיר לא אמר גגין רשות אחת אלא לכלים ששבתו בתוכן אבל לכלים ששבתו בביתם לא דומיא דחצר קטנה שנפרצה לגדולה דלכולי עלמא חצירות רשות אחת הן ולענין כלי הביתם אסרה גדולה אקטנה:

12. חידושי הריטב"א מסכת עירובין דף צב עמוד ב

והא דלא משתרי גג קטן בגיפופי גג גדול למ"ד (לעיל ט' ב') נראה מבחוץ ושוה מבפנים נדון משום לחי דקיימא לן כוותיה, יש לומר שאם תמצא לומר דגיפופי גדול הם מחיצות התחתונות דאמרינן גוד אסיק מחיצתא, כי אמרינן גוד אסיק למהני לגג גדול עצמו אבל לא להציל גג הקטן בגפופין דגדול, ואת"ל שיש מחיצות גמורות לגג הגדול למעלה לגפופין, מיירי בשנכנסין כתלי גג הקטן לכתלי גג הגדול וכדאמרינן בפ"ק (שם) גבי סיפא דמתניתין דחצר גדולה שנפרצה לקטנה.

13. חידושי הריטב"א מסכת עירובין דף צב עמוד ב

ש"מ ממתני' כו'. פירוש מדקתני מתניתין מפני שהיא כפתחא של גדולה, ופירש רש"י ז"ל דיורי גדולה בקטנה שדיוריה שולטין בקטנה וממשכת אותה אצלה ואין דיורי קטנה שולטין בגדולה למשכה אצלה ע"כ, ולקמן בשמעתין גבי שלש קרפפות זו בצד זו לא משמע כן, אלא שדיורי גדולה בקטנה וחושבין כאילו הגדולה נכנסת בקטנה וכן פירש רש"י ז"ל שם, וכתבו בתוספות דהכא נמי כך יש לנו לפרש כמו לקמן, ומסתברא שהכל ענין אחד כי הכוונה שהקטנה נגרת אחר הגדולה וכל שנגררת אחריה אין יכולין לומר שנדון כאילו הגדולה יצאה לתוך הקטנה כבני בתים היוצאים לחצרים הטפל להם אלא שנדון כאילו גררו הקטנה אצלם, ולכך לא דקדק רש"י ז"ל בדבר.

14. ספר יד בנימין

בגמ' ש"מ ממתני' דיורי גדולה בקטנה וכו', פירש"י ז"ל דיורי גדולה מושלין בקטנה ומושכין אותן אללן, וכו"ה במאירי ח"ל "למדנו ממשנתנו דשיורי גדולה מושלים בקטנה כלומר יש להם רשות בקטנה ומושכין אותה אללו, ואין דיורי קטנה מושלין בגדולה למשכס אללו, שהקטנה נגרת אחר הגדולה כו' והרי הענין כאילו הקטנה נבלעת בתוך הגדולה" וכו' עכ"ל. והנה לפי"ז צ"כ לכאוי' אמאי כשהגפנים בקטנה מותר לזרוע את הגדולה הא מכיון שהגדולה מושכת את הקטנה להיות כחלק ממנו א"כ הו"ל לכאוי' כאילו הגפנים נמצאים בגדולה, ואולם י"ל דזהו כוונת רש"י ז"ל לקמן עמו' ב' ד"ה גפנים, במש"כ לצאר "דלגבי גדולה פיתחא וכל פתח כמחיצה" וכו'. וביאור הדברים נראה דתליא היכן נמצא דבר העיקר (שאנו דנין עלי') אם נמצא בגדולה אמרי' דהו"ל כנמצא בקטנה כיון דמושך את הקטנה אללו והקטנה נגרת אחר הגדולה, אבל אם דבר העיקר נמצא בקטנה אמרי' כיון דלגבי גדולה פיתחא הוא וכמחיצה א"כ הו"ל כנמצא רק בקטנה ולא בגדולה, וכ"מ מהמשך דברי הגמ' לקמן, וכמו שיבאר שם, והכא

15. חידושי הריטב"א מסכת עירובין דף צב עמוד ב

כיצד גפנים בגדולה אסור לזרוע בקטנה. פירוש רש"י ז"ל ואפילו הרחיק ד' אמות כדי עבודת הכרם דכולה קטנה כפתחה של גדולה חשיבא, **וכתבו בתוספות ומיהו אם הרחיק ד' אמות בגדולה גופה עד פתחה מותר לזרוע בקטנה כשם שמותר לזרוע בגדולה גופה בהרחקת ד' אמות.**

16. חידושי הריטב"א מסכת עירובין דף צב עמוד ב

ואם זרע זרעים אסורין וגפנים מותרין. פירוש זרעים אסורים דהא באיסור זרעם כי דיורי גדולה שולטין בקטנה, וגפנים מותרין שאין נגררין אחר הזרעים כיון שבהיתר נזרעו בגדולה ואין דיורי קטנה בגדולה.

17. תוספות מסכת עירובין דף צב עמוד ב

גפנים בקטנה מותר לזרוע את הגדולה - **פי' בקונטרס וכשיגדלו הזרעים אף על גב דדיורי גדולה בקטנה אין אוסרין את הגפנים** כדאמרין במנחות בפ' שני (דף טו.) מעשה בא' שזרע כרמו של חבירו ובא מעשה לפני חכמים ואסרו הזרעים והתירו הגפנים **מ"ט קנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים דרבנן הך דעביד איסורא קנסו הך דלא עביד איסורא לא קנסו וה"נ הואיל וכשזרע את הגדולה בהיתר זרעה אפילו שתיהן שלו ליכא למיקנסיה ולפירושו מירי הכא בשאר זרעים ותימה** דהיכי שרי להניח הזרעים כשיגדלו כיון דדיורי גדולה בקטנה דאפילו עלו מאליהן תנן במסכת כלאים (פ"ה משנה ו) היה עובר בכרם וראה ירק בתוך כרמו ואמר לכשאחזור אלקטנו אם הוסיף מאתים אסור כיון שמתייאש מללוקטו וע"כ היא דמנחות איירי שלא ידע בעל הכרם שהזרעים בכרמו **לכך נראה לר"י לפרש טעמא דשמעתין משום דשם גדולה על הקטנה ואין שם קטנה על הגדולה ולהכי גפנים בגדולה הוי שם כרם על הקטנה ואף על גב דאין גפנים בקטנה אסור לזרעה דרחמנא קפיד על שם כרם דכתיב לא תזרע כרמך כלאים** אבל גפנים בקטנה מותר לזרוע בגדולה אף על גב דלכשיזרעה יהיה שם שדה על הקטנה אין לחוש דרחמנא לא קפיד אשם שדה דהא לא כתיב שדך לא תטע כרם דהוה משמע דקפיד אשם שדה.

18. דף על הדף עירובין דף צב עמוד א

בגמ': גפנים בגדולה אסור לזרוע את הקטנה, ואם זרע זרעים אסורים גפנים מותרים, גפנים בקטנה מותר לזרוע את הגדולה.

מתוך דברי רש"י נראה שהביאור הוא, שאנו מחשיבים כאילו כל הקטנה נמצאת תוך הגדולה, וא"כ כשבא לזרוע את הקטנה, ויש גפנים בגדולה, נחשב כאילו זרע בגדולה, לפי שאנו רואים את הקטנה כפתחה של הגדולה וכבתוכה דמי. ואפ"ל אם מרחיק ד"א בתוך הקטנה לא מהני, דאנו רואים את כל הקטנה כאילו היא תוך הגדולה, (אך אם ירחיק ד"א בגדולה, כתב הריטב"א שלפי רש"י יהא מותר לזרוע בקטנה, כשם שמותר בתוך הגדולה כאשר מרחיק ד' אמות בין הגפנים לזרעים א) וכל זה רק ביחס לקטנה, אך כשדנים על הגדולה, הרי היא מוקפת מחיצות ואין אנו מתחשבים כלל בקטנה.

אך מדברי התוס' (ד"ה גפנים) נראה הגדרה אחרת, שאם יש גפנים בגדולה חל שם "כרם" על הקטנה, ואסור לזרוע בכרם. וכשזרעים בגדולה אפשר ליטוע גפנים בקטנה, דאין איסור ליטוע ב"שדה", רק לזרוע בכרם, עיין בתוס', וא"כ זה הגדרה אחרת מהמבואר בדברי רש"י, שאין זה משום שהקטנה כאילו תוך הגדולה, אלא משום שחל שם כרם על הקטנה.

ובספר מקדש דוד (זרעים סי' סא) **כתב שתי נפ"מ מעניינות בין ביאורו של רש"י לביאור התוס'.** (א) **לענין כלאי זרעים**, אם יש שדה חיטים בגדולה ורוצה לזרוע שעורים בקטנה. לפי רש"י שאנו מחשיבים כאילו הקטנה תוך הגדולה, נחשב כאילו זרע שעורים בתוך שדה חיטים. ואסור. אך לפי תוס' שכל האיסור כאן מחמת ששם "כרם" על הקטנה, כ"ז שייך רק לענין כלאי הכרם, ולא לענין כלאי זרעים שהתורה אסרה את התערובת. (אך בחזו"א כלאים סי' יא סק"ח כתב שגם לפי תוס' יהי' אסור בכלאי זרעים א)

נפקא מינא נוספת, (ב) **אם הגדולה נמצאת בחו"ל והקטנה בארץ ישראל**, לפי רש"י שנחשב כאילו זרע בגדולה, הרי הגדולה נמצאת בחו"ל ומותר לזרוע בה. אך לפי תוס' שנחשב שיש שם "כרם" על הקטנה, אפשר לדון האם כרם הנמצא בחו"ל ונותן את שמו על שדה שנמצאת בארץ ישראל האם "דין מינה ואלקי באתרא" וזה נחשב כרם בארץ ישראל ואסור. או שנאמר, "הרי אם ה' זרע בתוך הכרם ממש ה' מותר, וא"כ "דון מינה ומינה" א"א להחמיר על הקטנה יותר מאשר הכרם בעצמו.

19. תוספות סוכה דף יט/א

אחוי ליה נראה מבחוץ ושוה מבפנים - תימה היאך הוא מועיל בסוכה כיון דלא מינכר מבפנים שלישיית של טפח דאי משום מיגו חדא דאטו מי לא עבד רב כהנא סוכה אלא בשבת ועוד דלשלישיית דאורייתא לא מהני מיגו כדפי' לעיל:

20. חזון איש |עד:יב|

יב) ונראה דלר"י מהני לחי מכ"ח נמשלש, אף צ"ש צנייכן יתר מ"י, ויש לעי' אי נראה מבחוץ מהני מכ"ח,
ואע"ג דבסוכה י"ט א' משמע בחי' ור"ש דלענין מכ"ח לא מהני נראה מבחוץ היינו משום דבסוכה גמירי דופן עפ"ת, וצ"ע סתומה עפ"ת ולא מסתבר כזה שיועיל נראה מבחוץ אע"ג דמודרשן מהני אף כה"ג כגון בחזקת דצ"ע פ"ד ור"י דשיעור לחי ג' כדמוכח ט' צ"י א' בחזקת קטנה שנפרטה] ומה דין בין הלחיין

21. חזון איש כלאים |יא:ח|

ואם חסים בקטנה אסור לזרע ששורים בגדולה בין לפרשי בין לפי חר, וסברת חר לא שייך כנ"ל, דכלאי ארעים שריים מקרי אסורים, ואסורים בששורים על החסים, וסברת רש"י אינו אלא בדרכן ולא בדאורייתא, ומיכו אפשר דאין לוקח על זריעת בששורים בגדולה ואינו אלא כמקיים כלאים, ואפשר דאין איסור בניכוש והשקאה של בששורים.
ולדעת חר גפנים בקטנה מותר לזרע את הגדולה אפי' הנזאה שאסורה מכ"ח, וכן נראה דעת הר"מ פ"ז הי"ע שסחם ולדעת חר אפי' קדמו הארבים בקטנה אסור לגטע בגדולה, וכתבו חר' דלמאי דקרייל דנראה מבחוץ תשיב לחי ה"ה בכלאים, ובגמ' מ"ירי בנכנסין טחלי קטנה בגדולה, והר"מ שם סחם הדברים, אבל גם צ"ע מה' מ"רובין כ"ד, סחם, וכן העיר ס"י שפ"ד סחם כזה, וכנהנ צ"י דסמך על משי"כ ס"י שפ"ד ונראה מבחוץ כ"י לחי.

22. ספר יד בנימין

והא דאמר' לואה בגדולה אסור לקרות ק"ש בקטנה כ"ו אף דהעיקר הוא האדם, והעיקר מזה בהגהות "מלא הרועים", י"ל כמו שכבר בארנו לעיל כיון שעיקר גורם האיסור שאנו דנין עליו הוא הנזאה הו"ל כעיקר הדבר, שו"ר שכ"ה משמעות הריטב"א עיי"ש. ואולי זהו נמי כוונת הגאון הנ"ל יעויישה"ט, אלא דמשמע מדבריו לנזאה וגפנים חרי עניינים הם ונזאמת חד עניינא הוא דתרוייהו משום מחילה וכדמשמע מפירש"י והראשונים, (וע"ע צ"גאון יעקב"צ בסוגיין ד"ה אשה).

דף צ"ב ע"ב בגמ', אשה בגדולה וגט בקטנה מתגרשת וכו' היינו טעמא כמו שכבר נמצא לעיל עמו' א', דהעיקר תליא היכן נמצא דבר העיקר וכיון דהאשה היא העיקר לגבי הגט לכן אס' היא עומדת בגדולה אמר' דהגדולה מושכת את הקטנה אללה והו"ל כאילו הגט בגדולה ומתגרשת, והיינו נמי טעמא דליצור ויחיד דלהלן, וכן מצאנו בריטב"א ז"ל.

23. חידושי הרישב"א מסכת עירובין דף צב עמוד ב

ציבור בגדולה ושליח צבור בקטנה יוצאין ידי חובתן. שהרי שם הגדולה על הקטנה והרי זה כאילו שליח צבור עומד עמהם, אבל צבור בקטנה וש"צ בגדולה אינם יוצאין ידי חובתן כי הקטנה אינה גוררת את הגדולה כדי לצרפם, וא"ת מ"מ תגרור הגדולה ששם ש"צ את הקטנה לצרף הציבור עמו, י"ל דהא ליתא דכיון שאין בגדולה דבר של עיקר כי הצבור הוא העיקר שבאין לצאת ידי חובה ולא השליח כי הוא המוציא והוא שלוחם וטפל להם...

24. ספר יד בנימין

שם בגמ', א"ל ר' זירא לאציי ולא מציינו מחינה לאיסור וכו', הא דלא מקשי בגמ' מהא דשני חצירות ומחינה ציניהם (לעיל צפ' חלון) דאין מערבין אחד ואסור להוציא מחצר לחצר דרך חלונות, ואילו לא הי' מחינה הי' מותר, ע"י צפ' "לשון הזהב" שכ' בזה דהתם לא מיקרי שעטם המחינה אוסרת אלא רק שאין יכולין לערב ע"י שהמחינה חולקין והעירוב אוסרן יעו"ש.

25. חזון איש |ע:יג|

יג) ר' אי' תודיה רב, דהא נ"י"ב מהני מה"מ אפי' לרב ציחור מ"י כדאמרינן לקמן גבי כנאים, יכ"ב ח"י לקמן כ"ב ח"י ד"ה ובאר"י, וכו"מ נפי' רח"מ ח"י מכלאים מביאר דאף צד' רוחות מהני מה"מ ציחור מ"י שכן הדין כנאים, וכ"מ ביה' לקמן כ"ב ח"י ד"ה ובאר"י שני' שירושלם נעשה רב"י מה"מ ע"י נ"י"ב אפי' דכו

RABBI H. SCHACHTER RJJ JOURNAL- LAWS OF ERUVIN .26

Tzurat Hapetach

The Gemara in *Eruvin* (11b) is the source of the *mechitza* which is formed to resemble the frame of a door and is called *Tzurat hapetach*. The rationale behind this type of *mechitza* is as follows: since a house is most certainly a *Reshut hayachid*, even with its door(s) wide open, and even when it has several such doors, why shouldn't an enclosure surrounded totally by doorways (even when the doors are missing and only the doorframes remain) be considered a *Reshut hayachid* as well? All that is needed for such a doorframe *mechitza* is "a pole on one side, a pole on the other side, and a pole running across the two from above."¹⁸ Strictly speaking, there is no limit to the number of such *Tzurot hapetach* which may be employed.¹⁹

Possible Limitations

Some authorities, however, severely limit the practical use of the *Tzurat hapetach*. The *Pri Megadim*²⁰ claims that this form of *mechitza* is a rabbinic enactment, geared merely to remind a person of where an enclosed area ends, and, as such, can only be used to permit carrying in areas whose original prohibition was rabbinic in

nature. Thus, *Tzurot hapetach* would allow one to carry in a *carmelit*, but not in a *Reshut harabim*.²¹

The *Chazon Ish* opposes this school of thought,²² and insists that the *Tzurat hapetach* works on a biblical level, and not only on a rabbinic one. As proof, he cites a case from the Gemara²³ concerning the biblical prohibition of *Kil'ayim* (forbidden crossbreeding) in Eretz Yisrael. In order to avoid the *Issur d'oraitha* of *Kil'ayim* one must either leave four *amot* of spaces between his wheat and grape seeds or erect a fence between the two types of seeds. The Gemara states explicitly that the "fence" may be a *Tzurat hapetach*. In this way, says the *Chazon Ish*, the *Tzurat hapetach* functions on the *d'oraitha* level, to remove the biblical prohibition of *Kil'ayim*. Several *Acharonim*²⁴ who sided with the *Pri Megadim* anticipated this proof and refuted it by distinguishing between the types of *mechitzot* needed for *Kil'ayim* and for *Eruvin*. While for *Kil'ayim* purposes a *mechitza* need only *separate*, for Shabbat purposes it must *enclose* as well. The proof of the *Chazon Ish* shows only that a *Tzurat hapetach* is a *mechitza hamafseket*, a *mechitza* which separates, but does not prove it to be a *mechitza hamakefet*, one which encloses an area. Despite the refutation of his proof, it is the opinion of the *Chazon Ish* which is widely accepted today.

27. תוספות מסכת עירובין דף צב עמוד ב

תשעה בגדולה ויחיד בקטנה מצטרפין - דוקא ביחיד בקטנה אבל חמשה בקטנה וחמשה בגדולה אין מצטרפין וסיפא דנקט תשעה בקטנה ה"ה חמשה בקטנה אלא אגב רישא נקט האי לישנא והא דתנן בפרק כיצד צולין (פסחים דף פה:): מן האגף ולפנים כלפנים ומן האגף ולחוץ כלחוץ וקאמר התם רב בגמרא וכן לתפלה וריב"ל אמר אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים [1] **לכאורה נראה דלענין צירוף פליגי** [2] **דלענין לצאת מודה רב דיוצא אפילו חוץ לבית הכנסת** כדתנן בפרק ראוהו ב"ד (ר"ה דף כז:): היה עובר אחורי בית הכנסת ושמע קול שופר וקול מגילה אם כוון לכו יצא וקשיא דאם כן סוגיא דהכא כרב ובפ' אלו נאמרין (סוטה דף לח:): משמע דקי"ל כריב"ל גבי עם שאחורי הכהנים ומייתי סתמא דהש"ס ממילתא דריב"ל ונראה לפרש דלצירוף מודה ריב"ל דאין מצטרפין כדאמרין הכא [3] **ופליגי לענין לענות קדושה או ברכו** דקי"ל במגילה (דף כג:): דאין דבר שבקדושה פחות מעשרה וקסבר רב מן האגף ולחוץ אינו יכול לענות דלא הוי בכלל צבור שבפנים וריב"ל סבר דאפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת והוי בכלל צבור לעניית ברכת כהנים ולענות דבר שבקדושה.

28. ערוך השולחן אורח חיים סימן נה סעיף יז

הא דאמרין בפסחים [פ"ה:]: דאפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים ה"פ דמי שעובר ברחוב אצל בהכ"נ ושומע שהצבור אומרים קדיש או קדושה וברכו צריך לענות עמהם אם אין הפסק דבר מטונף ביניהם או עבודת כוכבים אמנם זהו הכל כשיש עשרה במקום אחד והיינו בחדר אחד **אבל לצרף עשרה משני מקומות אין מצטרפין** ובהכרח לומר כן **דהא אכל בי עשרה שכינתא שריא וזה לא שייך אלא שמקובצין במקום אחד** דאל"כ הא לעולם יש עשרה בעיר ומה לי שני מקומות או עשרה מקומות אלא דצירוף העשרה צריכים כולם להיות בחדר אחד **וגם הש"ץ צריך להיות עמהם בחדר אחד** ויש בזה פרטי דינים כפי שיתבאר בס"ד:

29. ערוך השולחן אורח חיים סימן נה סעיף כ

וכתב רבינו הב"י בסעיף י"ד מי שעומד אחורי בהכ"נ וביניהם חלון אפילו גבוה כמה קומות אפילו אינו רחב ארבע ומראה להם פניו משום מצטרף עמהם לעשרה עכ"ל כן הביא בספרו הגדול בשם גאון ע"ש וס"ל דראיית הפנים בענין זה הוי ככל הגוף ואפשר דכיון דכל בי עשרה שכינתא שריא **ועיקר השראת השכינה היא על הפנים כדכתיב [שמות לד, כט] כי קרו עור פניו** ויש מי שכתב דאע"ג דעליות אינן מצטרפות להעומדים בבית מ"מ אם העליות אינן במחיצות גמורות אלא בכלונסאות באופן שראוין אלו שלמטה אותן שלמעלה וקשה עליהם לירד למטה מצטרפין זה עם זה ויש מגמגמין בזה [עא"ר סק"ב ושי"ת סקט"ו] ואולי בשעת הדחק יש לסמוך ולהתיר מיהו זה ודאי העומדים בעזרת נשים לא יצטרפו עם העומדים בהכ"נ אף שיש חלונות מעזרת נשים להבהכ"נ ורואים אלו פניהם של אלו כיון שמחיצות גמורות הן הוויין שתי רשויות ולא דמי לעומד אחורי בהכ"נ דמצטרף בראיית פנים דהתם אינו עומד בבית בפ"ע אלא בחצר או ברחוב ולכן חשבינן ליה כאלו עומד בהכ"נ אבל לא בעומד בבית בפ"ע [כנלע"ד וגם בהעומד אחורי בהכ"נ אינו מצטרף אלא אחד ולא יותר דכן משמע לשון הש"ע והבו דלא לוסף עלה כן נלע"ד בדינים אלו]:

30. ערוך השולחן אורח חיים סימן נה סעיף כא

אמרינו בעירובין [צ"ב.] דחצר קטנה שנפרצה לגדולה והיינו שכותל הקטנה נפרצה במילואה להגדולה ולא נשארו גיפופין להקטנה ולהגדולה נשארו גיפופין והעומד בהקטנה נראה כאלו הם חצר אחד הוויין שני חצירות אלו דיורי גדולה בקטנה ואין דיורי קטנה בגדולה כלומר דיורי הגדולה מושלין בהקטנה ומושכין אותה אצלן כאלו הן חצר אחת אבל הקטנה אינה מושכת את הגדולה אחריה והטעם כיון דבחד צד נראים כאחד ובחד צד נראים כשנים בטלה הקטנה אצל הגדולה לכל הדינים שבתורה כמבואר שם:

31. ערוך השולחן אורח חיים סימן נה סעיף כב

ולפיכך גם לענין צירוף עשרה הדין כן והיינו שאם הצבור בגדולה והש"ץ בקטנה מצטרפין זל"ז ויוצאין ידי חובתן דרואין כאלו גם הש"ץ בהגדולה אבל צבור בקטנה והש"ץ בגדולה אין יוצאין ידי חובתן דהצבור אין יכולין להמשיך הש"ץ אחריהן כיון דהש"ץ הוא בהגדולה והש"ץ אינו יכול להמשיך להצבור משום דאין הצבור נמשכים אחר היחיד כמו שנמשך היחיד אחר הצבור וכ"ש אם תשעה בגדולה ואחד בקטנה מצטרפין ויחיד בגדולה ותשעה בקטנה אין מצטרפין מהטעם שנתבאר ונ"ל דאגב דין ש"ץ נקטו יחיד בקטנה וה"ה יותר מיחיד עד ארבע דאם ד' בקטנה וששה בגדולה מצטרפין ולהיפך אין מצטרפין דאין הרוב נגרר אחר המיעוט וכן מחצה למחצה אין מצטרפין ואם הש"ץ או היחידים הם על מפתן הגדולה והרוב בהקטנה מצטרפין [פרישה וא"ר]:

32. ערוך השולחן אורח חיים סימן נה סעיף כג

אבל אם הקטנה לא נפרצה במילואה להגדולה אין מצטרפין זל"ז כלל לפיכך אין מצטרפין למנין משני חדרים ובהכ"נ צריכים כולם להיות בבהכ"נ ואם אחד עומד בעזרה והיינו בבית הכניסה או בחדר שאצל בהכ"נ אף שיש פתח מהחדר להבהכ"נ אין מצטרפין וכבר נתבאר דכל זה הוא לענין צירוף אבל כשיש מנין במקום אחד יכולים העומדים במקומות אחרים לענות אמן וקדיש וקדושה וברכו ואם מתפללין עמהם נחשבים כמתפללים בצבור:

33. ערוך השולחן אורח חיים סימן נה סעיף כד

הבימה אף ע"פ שהיא גבוהה י' ורחבה ד' ויש לה מחיצות וחולקת רשות בפ"ע מ"מ לענין צירוף לעשרה כיון שהיא תשיש בהכ"נ מצטרף העומד שם לעשרה דלענין זה היא מקום אחד ממש עם הבהכ"נ ונ"ל אפילו תשעה בבימה ואחד בבהכ"נ מצטרפין ולא דמי לגדולה וקטנה שנתבאר דהבימה והבהכ"נ כחד ממש חשיבא לענין צירוף ואף ע"ג דלענין עמידה בפני ס"ת נחשבת כרשות אחרת כמ"ש ביו"ד סי' רמ"ב לא דמי דהתם העמידה הוא מפני הכבוד של הס"ת וכשינכר חלוקת רשות נסתלק טעם הכבוד אבל לצירוף אחת הם ומ"מ יש מי שאומר דאם המחיצות מגיעות עד התקרה חולקת רשות בפ"ע ויש להושי' לדעה זו אך אין זה מצוי כלל ואפילו אם מצד אחד או משני צדדים מגיעות לתקרה כיון שמשני צדדים אין מגיעות כאחת הם:

34. ערוך השולחן אורח חיים סימן נה סעיף א

הקדיש הוא שבת גדול ונורא שתקנו אנשי כנסת הגדולה אחרי חורבן בית ראשון והיא תפלה על חילול שמו יתברך מחורבן בית המקדש וחורבן ארץ הקודש ופיזור ישראל בארבע כנפות הארץ ואנו מתפללים שיתגדל ויתקדש שמו יתברך כמו שאמר הנביא [יחזקאל לח, כג] והתגדלתי והתקדשתי ונדעתי לעיני גוים רבים וידעו כי אני ה' ואמר ר' יוסי בריש ברכות [ג.] שפעם אחת שמע בת קול שמנהמת כיונה ואומרת אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים וכו' וא"ל אליהו הנביא שג' פעמים ביום יוצא בת קול כזה ולא עוד אלא שבשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין אמן יהא שמה רבה וכו' הקדוש ברוך הוא מנענע בראשו ואומר אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך מה לו לאב שהגלה את בניו ואוי להם לבנים שגלו מעל שלחן אביהם ומפני גודל מעלתו תקנהו בלשון ארמית מפני שבבבל דיברו בלשון זה ולכן כדי שכולם יבינו תקנו בלשון המדובר ועוד יש טעמים כמוסים בזה:

35. ערוך השולחן אורח חיים סימן נה סעיף ג

יש מהמון בני"י שסוברים שמצוה להרבות בקדישים וכמה טועים הם וקורא אני עליהם תשתפכנה אבני קדש וגו' [איכה ד, א] ואין משתמשין בשרביטו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא רק כפי מה שהרשה אותנו והמרבה בהם מזולזל בהדרת קדש וכבר כתב אחד מגדולי הפוסקים בסי' זה דכשם שטוב למעט בברכות כמו כן טוב למעט בקדישים [כנה"ג] ואחד מיוחד מגדולי החסידים צעק מרה על זה [החסיד דבר שמואל בתשו' סי' קפ"ג הובא בבאה"ט סק"א] וז"ל המרבים באמירת הקדישים כו' ומתישים כח קדושת ה' הגדול והנורא וכו' עכ"ל ולכן נבאר כמה קדישים י"ל בתפלות ופירושו של קדיש יתבאר בסי' נ"ו בס"ד: